

DOMOVINA

in KMETSKI LIST

Verwaltung und Schriftleitung - Uprava in uredništvo - Amministrazione e redazione: Pucničjeva 5 — Tel. 31-22—31-26 — Erscheint wöchentlich — Izhaja vsak teden — Esce settimanalmente

Festbezugspreis jährlich - Naročnina letno - Abbonamento annuale: Lit 24,-
— Einzelverkaufspreis - Posamezna številka - Un numero: Cent. 80,-

PREGLED VOJNIH DOGODKOV

Preteklo nedeljo so petič v tej vojni proslavili v vsej Nemčiji praznik žetve. Poglavitna svečanost je bila v Berlinu, kjer je bilo 118 najbolj zaslužnih kmetovalcev počaščenih z visokimi odlikovanji za zasluge v vojni. Poglavitni poudarek je bil v tem, da je Nemčija pridelala letos za tretjino več kakor lani in bo zato lahko še bolj uredila splošno prehrano kakor ob pričetku sedanje vojne.

Državni kmečki voditelj Backe je praznik zahvale za žetev označil kot dan ponosa za vse Nemce. Ves nemški narod pozna težko delo, muke in skrbi, ki so, kakor vsa dela v kmetijstvu, brez konca in začetka. Zaključil je z besedami: »Kot Nemci, predvsem pa kot kmetje, smemo s polnim zaupanjem gledati v bodočnost prav zato, ker smo pripravljeno, da z vsakim utripom svojega srca sledimo Führerju do kraja, in da tam, kjer smo postavljeni, delamo in se neizprosno borimo. Le kdor se za največje bori s poslednjimi napori, bo zmagovalc! Mi hočemo to biti in to tudi bomo!«

Državni minister dr. Göbbels je imel globoko zasnovan govor, v katerem je sporočil zahvalo Führerju kmetom in delavcem. Plug in meč — poroka zmage — kruh in orožje sta nujna pogoja uspešnega vojnega vodstva. V Nemčiji ni nobene vojne opozicije, kajti tu stoji na čelu države Führer in ne kak izdajalski kralj. Minister Göbbels je temeljito obračunal z izdajalci. Rimska izdaja pa je bila zdravilni nauk, ker je vsem pokazala, da je tisti, ki položi orožje, izgubljen ter brez sočutja izločen. Na zgledu Italije lahko vsak Nemec pa tudi vsak član ogroženih evropskih narodov spozna, kam vodi pot, če kak narod v svojih kritičnih razvojnih dobah zgubi živce in postane nezvest svoji stvari. Zato moramo ravno zdaj ostati trdni, odločni in stanoviti. Možno je — je zaključil dr. Göbbels — da bomo morali prestati še težke in trde preizkušnje. Čim bolj se bomo bližali odločitvi, tem bolj dramatična in nevarnejša bo postala ta vojna. Nekega dne pa se bo vojna končala po zadnji veliki preizkušnji živcev in moči. Takrat se bo nenadno pretrgalo zagrinjalo pred uganko našega časa, in pred nami se bo pojavila slika novega sveta. To bo svet vzvišenega in lepega miru, v katerega hočemo potem s pogumnim korakom stopiti iz krvavega sveta vojne.

Italijani — je te dni pisal rimski dnevnik »Messaggero« — se začinjajo polagoma zavedati strašnih posledic sramotne Badoglijeve izdaje. V 14 dneh je ta general zapravil čast države. Nova fašistovska republikanska stranka hoče znova pridobiti izgubljeno čast. To je časten dolg številnim padlim v sedanji vojni. Pri tej nalogi, naglašajo dnevniki, se zgrinja vsa Italija okoli Duceja in se podreja njegovi vladi. Fašistovska stranka v Rimu je pretekli petek spet prenesla svoj sedež v zgodovinsko palačo Braschi, kjer je bila tudi pred Badoglijevo izdajo. Ob prevzemu državne oblasti je italijanska republikanska vlada izdala proglas na narod, v katerem pravi, da je od 26. septembra dalje v Italiji uvedena republikanska oblika vladavine. Mussolini je prevzel s tem vse posle državnega poglavarja. List »Lavoro Fascista« v Rimu je postal glavni vladni list. Njegov urednik je bivši propagandni minister Pavolini, ki opravlja sedaj posle tajnika fašistične stranke.

Senzacijo je vzbudilo razkritje, kako so Badoglijevi zločinci umorili 24. avgusta prejšnjega glavnega tajnika Mutija. Badoglijeva ekipa je takrat objavila, da je polkovnik in imetnik visokih odlikovanj za junaštvo Ettore Muti umrl. Pozneje so izjavili, da so Mutija ustrelili karabinerji na begu, in so spravili to poročilo v zvezo z obrekovanjem, češ da je hotel uiti policijskemu preiskovanju zaradi neklih nepravilnosti, ko so ga aretirali. Po uradnih ugotovitvah fašistovskih obla-

Slovenska domobranska legija na pohodu

Dobili smo svojo pokrajinsko upravo, dobili pa smo tudi Slovensko domobransko legijo. Odkar je bil objavljen poziv, naj se za orožje sposobni moške in fantje prostovoljno priglase k orožju, je odziv od dne do dne naraščal in je kmalu dosegel število tisoč. Ta častna številka vpisa je pripadla predsedniku pokrajinske uprave, divizijskemu generalu g. Leonu Rupniku. Častni zgled izkušnega oficirja je pritegnil še mnoge, ki so dotlej morda še omahovali. Danes ima Slovenska domobranska legija svoje prostore v palači srednje tehniške šole na Aškerčevi cesti, kjer je vedno bolj živahno. Že po dobrih desetih dneh je postala šentjakobska šola pretesna in je prvi domobranski bataljon dobil primernejše prostore v tehniški srednji šoli.

Kdor obišče ta domobranski dom, se lahko takoj ob prijavi prepriča, da vlada tu strog red. Sobane, ki so vse prostorne in zračne, so preurejene v prijazne spalnice, v uradne prostore in v zborovalnice. Posebej so skladišča. Da je snaga prva zahteva, je odveč poudarjati. Povsod vlada pravi vojaški duh in pristno tovarištvu brez razlike let in stanov. Prikupna uniforma je vse izenačila in tovariška vzajemnost pripomore k vedno večji strumnosti.

V prvem domobranskem bataljonu niso sami Ljubljanci, marveč tudi mnogi, ki so prišli iz gozda ali iz ogroženih krajev, kjer so na lastni koži občutili boljševiške strahote, za katere se hočejo maščevati. Tako je oddelek strojnih pušk po večini sestavljen iz mladih dolenjskih fantov. Poleg vojne vežbe se domobranci tudi izobražujejo, saj že imajo lastno knjižnico z lepo zbirko slovenskih knjig. Vse te radi prebirajo v prostem času.

Slovenci smo v sedanji vojski doživeli že mnogo krvavih dogodkov. Saj so bili meseci in tedni, v katerih ni minil dan brez poročila o kakem novem pokolju. Ni bilo razlike med otroki, slabotnimi ženami in dekletki in sivolasimi starčki, ki so padli kot žrtve boljševizma. Pet tisoč žrtev strašnega nasilja med slovenskim narodom je priklicalo na plan slovenske domobrance, da napravijo grozotnemu pokolju konec in da maščujejo nepopisne grehe. Ne samo v Ljubljani, temveč po vseh krajih so se vojno priglasili in se še priglašajo

moške in fantje, ki so sposobni za orožje. In koder so se ustanovili domobranski oddelki, povsod se je spet vrnil mir in red in se ljudje lahko posvečajo svojemu delu na polju in okrog domačije.

Ne samo po Sloveniji, marveč po vsej Evropi gre ponoven klic: Takoj v borbo proti komunistični nevarnosti! Dnevnik so zadnje dni prinesli poročila, kako spet rovarijo boljševiki iz Moskve v raznih državah v Evropi. Povsod imajo svoje priručnice in ne štedijo z denarjem, da lahko razvijejo ogromno propagando. Sila je skrajna, bolj proti boljševiški nevarnosti se pričinja vsepovsot. Slovenci smo pekoči žig komunizma, s katerim so nas hoteli žigosati, že dovolj občutili na svoji koži. Zato gre tudi v naših krajih en sam klic: V borbo proti boljševizmu!

V nedeljo popoldne so ljubljanski domobranci imeli svojo prvo prireditev, ki je zbudila veliko pozornost. Franciskanska dvorana je bila do kroja polna. Po večini so to bili mladi ljudje, ki so že vstopili v legijo ali pa se bodo vanjo še vključili. Prisoten je bil med drugimi tudi zastopnik zadržanega pokrajinskega predsednika g. generala Leona Rupnika, z njim so bili častniki domobranskih oddelkov, veliko domobrancev v uniformah, večina pa še v civilni obleki. Spored so sestavili in izvedli mlajši domobranci sami. Vrstile so se pevske, glasbene in dramske točke, jedro prireditve pa je bil daljši govor, ki ga je izpregovoril častnik legije. Dvanajsta ura bije! Dvanajsta ura za nas Slovence in za našo lepo domovino! je naglašal govornik. »Dvanajsta ura, ura razdejanja, ognja in meča, ura nedolžno prelite in dragocene naše krvi, ura stiske in groze, ura stoterih izdaj in sramotnih odpadov, ura, kakršne naš slovenski narod še ni doživel. Domobranska legija stopa na plan. V njej so maščevalci preteklosti, gospodarji sedanosti, poročstvo bodočnosti ter z njo miru, reda in pravice. Kdor gre z legijo, bo z njo zmagal, kdor ostane ob strani, bo odpihnjen kakor pleva, kdor bi hotel zastavljati pot, bo uničen, ker orožje slovenskih domobrancev ni več beseda in pogajanje, marveč meč. Udarila je namreč ura, ko za blagor očetnjave, naj puška govori!«



Nemška mladina se poučuje ob trupu sestreljenega sovražnega letala

stev je Mutija 14 karabinerjev pod poveljstvom poročnika Taddeia ponoči vrglo iz postelje ter ga le za silo oblečenega odpeljalo. V nekem gozdu so ga vrgli iz avtomobila ter ga umorili s strel iz avtomatskih pištol. Po umoru je izjavil karabinerski poročnik: »Končno je ta svinja mrtva.«

Boji na vzhodni fronti se nadaljujejo z ne-

zmanjšano silo. Vojno poročilo z dne 4. oktobra nam takole prikazuje stanje na bojiščih:

Več krajevnih vdorov sovjetov proti zoženemu mostišču na Kubanu je bilo krvavo odbitih.

Na srednjem Dnjepru so lastni napadi proti sovražnim oddelkom, ki so bili vrženi čez reko, obrodili kljub žilavemu odporu dobre uspehe.

Na področju izliva Pripjeta in na področju za-

padno od Smolenska so Sovjeti tudi včeraj zaman napadali z močnimi silami.

Na drugih odsekih vzhodne fronte so bile samo krajevne, čeprav mestoma živahne borbe.

Na južnoitalijanski fronti je bilo na področju severno od Neaplja in severnozpadno od Foggije obdobje več od tankov podprtih sunkov britansko-ameriških bojnih skupin. Pri tem je bilo uničenih več oklopnih vozil.

Na otoku Korziki je sovražnik večkrat napadel postojanke naših zaščitnih okoli Bastije, bil pa je po kratkih bojih zavrnjen.

Nemške čete so v Istri uspešno nadaljevale akcijo za uničenje komunističnih tolp. Po očiščenju ozemlja vzhodno od Gorice je bilo zdaj v bojih očiščeno tudi ozemlje vzhodno in južnovzhodno od Trsta. Pri tem je bilo več skupin tolp prisiljeno k borbi in uničeno.

Oddelki sovražnih letal so včeraj bombardirali kraje v zasedenem zapadnem ozemlju. Povzročene so bile človeške žrtve in znatna razdejanja predvsem v stanovanjskih predelih nekaterih nizozemskih mest.

V pretekli noči so napadli sovražni bombniki Kassei. Škoda je zlasti v starem mestu znatna. Prebivalstvo je imelo izgube. Protiletalska obramba je sestrelila pri teh napadih 44 sovražnih letal. Dve nadaljnji, izmed teh en štirimotorni hidroplan, sta bili sestreljeni nad morjem zapadno od Anglije.

Nemško letalstvo je bombardiralo v noči na ponedeljek letališča in druge vojaške naprave v Veliki Britaniji.

Nemške daljnostrelne baterije so obstreljevale v pretekli noči britansko obalo in so dosegle zadetke v Ramsgateu, Dealu, Dovru in Folkestoneu.

DOMAČE NOVICE

* **Prepoved povišanja cen.** Iz predsedstvene pisarne šefa Pokrajinske uprave v Ljubljani je bilo objavljeno: Vse od italijanskih oblastev doslej določene in predpisane cene ostanejo še nadalje v veljavi, kolikor ne bodo z drugimi predpisi spremenjene ali na novo odredene. Predpisi se morajo tudi nadalje natančno izpolnjevati. To svarilo se tiče obratov vseh vrst kakor tudi vrtnarjev in proizvajalcev kmetijskih pridelkov, še prav posebno pa lastnikov gostiln, restavracij in hotelov, kjer so bile cene v zadnjem času ponovno preokračene. Kršitelji bodo najstrože kaznovani.

* **Pri delovalce krompirja** opozarja Prehranjevalni zavod, da je najstrože prepovedano prodajati kakršne koli količine krompirja brez dovoljenja Preveda. Te dni bodo pozvani vsi pridelovalci, naj oddajo čno množino krompirja, ki jo je Prevod zanje določil.

* **Normalni čas imamo spet od preteklega ponedeljka.** Ta dan smo ob treh pomaknili kazalce za eno uro nazaj. Poletni čas bo spet uveljavljen dne 3. aprila 1944 od 2. zjutraj.

* **Zvišana vozna na ljubljanskem tramvaju.** S 1. oktobrom je bila za ljubljanski tramvaj uvedena nova tarifa, po kateri stane vsaka vožnja v eno smer ne glede na daljavo in prestopanje eno liro. Vse olajšave in zn'žane vozne so odpadle in zdaj vsi potniki brez izjeme plačujejo enako vozno. Cena za prtljago in pse znaša od 1. oktobra dalje prav tako po eno liro.

* **Preimenovanje društva Rdeči križ v Ljubljani.** Razveljavljena je odločba bivšega Visokega komisarja, s katero je bil razpuščen upravni odbor Rdečega križa v Ljubljani. Upravni in nadzorni odbor sta spet upostavljena, dosedanji izredni komisar pa je bil razrešen in je takoj izročil odboru vso društveno upravo in imovino. Društvo se imenuje Slovenski Rdeči križ v Ljubljani.

* **Svojem vojnih ujetnikov, konfinirancev in zaradi političnih deliktov obsojenih, ki so doma v Ljubljanski pokrajini in se doslej še niso vrnili, sporoča Slovenski Rdeči križ, da lahko svoje želje sporoče društveni pisarni na Gosposvetki cesti 2 v Ljubljani.** Javijo naj imena in zadnje bivališče teh oseb kakor tudi svoj naslov. Slovenski Rdeči križ bo storil vse, da izve za sedanje bivališče imenovanih in jim pomaga vrniti se domov.

* **Vsi hišni posestniki in najemniki stanovanj v Ljubljani, ki so oddajali v najem ali podnajem stanovanja ali pa samo sobe italijanskim uradnikom bivšega Visokega komisar'ata, morajo te takoj prijaviti mestni občini in torej ne smejo svobodno razpolagati z njimi.**

* **Dvestopetdesetletnica smrti Janeza Valjarda Valvasorja.** Letos 19. septembra je minilo 250 let, odkar je umrl slavni zgodovinar Valvasor, ki se je ovekovečil z veličastnim delom »Slava vojvodne Kranjske«. Delo obsega štiri debele knjige s 3321 stranmi in 533 slikami. To je obširen opis kranjske dežele in nekaterih delov Istre in Hrvaške. Valvasor je bil po rodu s Starega trga v Ljubljani, živel pa je dalje časa na gradu Bogenšperku nad Litijo. Stroški za njegovo znanstveno

Zanimivosti iz naše živinoreje

V zgodovini o razvoju človeka najdemo najožje vez med živinorejo in med ljudsko izobrazbo — tako čitamo v »Kmetovalcu«. Ako hočemo s številom označiti čas nastanka živinoreje, moramo to napraviti le na osnovi znanstvenih predpostavk. Setegast, strokovnjak v tem vprašanju, misli, da je bilo to pred deset tisoči leti, a svoje mišljenje utemeljuje na raziskavanju starine, na sv. pismu in najstarejših slikah. Sedanje domače živali niso bile vse naenkrat udomačene, temveč po sledečem redu: pes, ovca, koza, govedo, svinja, kamela, mačka, kokoš, golob, konj in osel, kasneje gos, pav in čebela, a najbolj pozno raca in zajec.

Z dolgoletnim križanjem in različni načini vzgajanja so bile stvorjene mnoge nove rase, ki se po svoji zunanosti in gospodarski vrednosti neverjetno razlikujejo. Tako na primer lahko konj živi 30 do 40 let, doseže lahko višino samo 60 cm in teži 60 kg, kakršen je na primer šetlandski ponij, a pri težkih rasah doseže višino do 2.15 m in teži do 1000 kg. Kobilice so lahko plodne samo do 18. leta, le včasih do 25. leta. Pri angleških zrebcih pa je znana najdaljša plodnost do 34. leta starosti.

Govedo sicer lahko živi 20 do 30 let, toda za plemo ne držimo krav delj ko 12 let (izvanredno do 18 let), a bikov ne čez 7 let. Velikost je rasna

lastnost, v kolikor ne zavisi tudi od prehrane. Teža goveda se kreta od 150 do 800 kg, toda dobro rejeni biki lahko dosežejo tudi težo do 1500 kilogramov. Tudi v mlečnosti najdemo ogromne razlike, rasne in tudi individualne, saj lahko znaša mlečnost od 1000 do 10,000 in tudi več litrov mleka letno. Najbolj mlečna je holandsko, vzhodnofrizsko in dansko govedo. Povprečna količina masti v mleku znaša 3.5 %, a pri holandskih kravah pade tudi ne samo na 2 %, pri džerdževskih kravah pa se dvigne celo do 8 %.

Ovca je sposobna za plemo 8 do 10 let. Pri lahkih rasah znaša teža 15 do 30 kg, pri težjih 60 do 80 kg. Najboljša ovca za volno je merino, za krzno pa karakul (astrahan). Za proizvodnjo mleka so najbolj priporočljive vzhodnofrizijske, bergamske in cigaje ovce. Dobra ovca da letno 300 do 500 litrov mleka s 6 do 12 % masti.

Kozo uporabljamo za plemo 6 do 8 let. Doseže težo 40 do 60 kg, a glavno korist daje z mlekom. Najbolj mlečna je sanska koza, ki da lahko okoli 1000 litrov mleka letno. Iz dlake nekkih azijskih ras delajo fine tkanine.

Svinja je najboljša angleška, ki je direktno ali indirektno služila za zboljšanje domače svinje v vseh državah. Mlade svinje od 7 do 8 mesecev, ki se pitajo, dosežejo težo do 120 kg, a odrasli primeri tudi preko 400 kg.

delo so mu požril skoraj vse premoženje. Prodati je moral tudi Bogenšperk, nakar si je v Krškem kupil preprosto hišo, v kateri je umrl 19. septembra 1693.

* **Smrt ruskega učenjaka.** V nedeljo je umrl v ljubljanski bolnišnici upokojeni vseučiliški profesor dr. Nikolaj Bubnov v visoki starosti 86 let. Nedavno je nesrečno padel in poškodb ni mogel več preboleti. Bil je med najbolj znanimi ruskimi zgodovinarji, ki so se posvetili raziskovanju evropskega srednjega veka. Prepotoval je v znanstvene svrhe vso Evropo. Osem in dvajset let je bil profesor univerze v Kijevu, potem pa je prišel kot begunec v Ljubljano, kjer je bil izvoljen za profesorja naše univerze. Tu je predaval do svoje upokojitve in je bil predsednik podružnice Društva ruskih učenjakov. Bil je v Ljubljani splošno znan in priljubljen.

* **Smrt uglednega ljubljanskega trgovca.** Po kratkem bolehanju je umrl v Ljubljani tovarnar g. Jaroslav Kalmus. Po rodu je bil iz Prage (1874), je pa že mlad prišel v naše kraje, kjer je oče začel pečarsko obrt. Jaroslav Kalmus si je uredil lepo podjetje, zaradi prijetnega značaja pa je bil splošno priljubljen. Zal se je po operaciji na mehurju pridružila še vodenčica in g. Kalmus je bil v nedeljo popoldne položen k večnemu počitku.

* **Žrtev zločinca** je psotal Jože Burgar, posestnik v Hrašah pri Smedniku na Gorenjskem. V noči od 4. na 5. avgusta so ga odpeljali razbojniki, poprej pa so izropali vso hišo. Pokopali so ga v Smedniku ob veliki udeležbi ne samo smledniške, temveč tudi sosednjih fara. Jože Burgar je bil vnet katoličan, dolga leta je bil tudi župan v svoji občini in načelnik v raznih združenjih. Znan je bil po vsem Gorenjskem. V Ljubljani je bila maša zadušnica v torek zjutraj v stolnici.

* **Osemdesetletnico** je praznoval v ponedeljek ravnatelj Josip Christof v Ljubljani. Po rodu je iz Metlike, učiteljske pa je dovršil v Ljubljani. Leta 1903 je ustanovil v Ljubljani znano trgovsko šolo. Tako praznuje letos poleg svoje osemdesetletnice tudi šestdesetletnico mature in štiridesetletnico svoje šole.

* **Strah tobakarjev in kadilcev,** ki se boje, da bo zmanjkalo »božje trave«, je neumesten. Združenje trafikantov je dobilo pojasnila, da dobave trafikantom ne bodo zmanjšane za 50 %, marveč le za 20 %. Združenje trafikantov je obenem posvarilo nekatere svoje člane, ki so skušali tobak dražje prodajati, pa tudi tiste, ki so ga hoteli prodajati le svojim stalnim odjemalcem. Te dni bodo trafike zopet redno preskrbljene s tobaknimi izdelki, kdor pa je še naprej v strahu zaradi tobaka, naj se poskuša kajenja odvaditi. Treba je samo nekaj dobre volje, pa bo šlo. Bolje je, da zapravljeni denar porabiš za živila kakor za prazen dim.

* **Ljubljanski sadovnjaki** se te dni praznujejo. V splošno letošnja jesen za sadjarja ni posebno razveseljiva. V začetku poletja je kazalo drevje srednje dobro letino. Potem pa so prišle vremenske nesreče s točo, nalivi in viharji. Precej škode so napravile nekatere ptice in pa otroci, ki so »rabutali«, kar koli so mogli doseči.

* **Pozne lastovke.** Star slovenski rek pravi, da jesenska Marija — Mala Gospojnica — lastovke odpelje, pomladanska Marija — Oznanjenje — jih pa spet nazaj pripelje. Letos, ko imamo tudi v oktobru še toplo vreme, se lastovke šele zdaj zbirajo za polet v toplejše kraje. Posebno mnogo

jih je nad Barjem, ki je že od davnine znano zbirališče in počivališče selivk.

* **Nabirajte želod!** Letos je hrast rodil precej želoda, ki je dobra prašičja krma. Marsikod, kjer so veliki hrastovi gozdovi, pasejo prašiče v njih vso jesen. Želod je uporaben tudi za hrano malih živali. Vsebuje malo beljakovin in maščob, dosti pa škrobnih snovi. Kakor smo že zabeležili, ga živali sicer ne uživajo rade, ker vsebuje trpko in grenko čreslovino. Zato je treba želod oiuščiti, zdrobiti in ga izlužiti. Najprej ga kuhamo, nato pa pustimo 48 ur v mrzli vodi. Dobro je, če ta pripravljani postopek ponovimo.

* **Narodni muzej v Ljubljani,** ki je čez poletje ob nedeljah dostopen vsej javnosti, je bil tudi letos deležen velikega obiska. Še preteklo nedeljo dopoldne je bilo mnogo ljudi, ki so izkoristili ves čas do poldanske ure za ogled posameznih zbirk. Zlasti veliko je bilo obiskovalcev v dvorane prirodopisnih zbirk in v dvoranu starega orožja. S starši je prihajala tudi mladina. To je bila letos zadnja nedelja za ogled Narodnega muzeja. Zdj bo za javnost spet zaprt, ponovno otvoritev pa bodo objavili s posebnim obvestilom.

* **Cigani so pohajkovali** zadnje čase v okolici Trebnjega, beračili po vaseh in spotoma kradli, kjer se je ponudila prilika. V Iglaniku so vlomili v hišo posestnika Kožarja. Domači so na njih kopal krompir, medtem pa so jim cigani razbili omare in shrambe. Odnegli so precej oblike, obutve, denarja in živil. Domačini so cigane sledili do Biške vasi v občini Mirna peč, kjer so neki ciganki odvzeli del plena. Urnejši cigani pa so pobegnili. Posestnik trpi nad 10.000 lir škode.

* **Strela je zažgala v Naklem** pri Kranju gospodarsko poslopje Franca Korencana. Zgorela je vsa zaloga krme. Gasilci so s pomočjo vojaštva in drugih prebivalcev rešili živino in preprečili, da se požar ni razširil na sosedna poslopja. Gašenje je bilo težavno, ker je primanjkovalo vode.

* **Zaradi davnice** je bilo otroški vrtec v Vodich več tednov zaprt, zdaj pa so ga spet odprli. Matere, ki so zaposlene pri spravljanju letine in pri drugih delih, oddajajo malčke v otroški vrtec, da nimajo skrbi in opravka z njimi.

* **Nova knjiga Jožeta Tomaziča** je te dni izšla. Imenuje se »Dravska roža« in je spet lep prispevek k naši mladinski književnosti. Jože Tomazič vneto zajema iz velikega in dragocenega zaklada pohorskih bajk, živahno pripoveduje, slog je prijetno stvaren in kjer je treba, poetičen. Bajka »Dravska roža« obravnava, kakor mnoge druge naše pripovedke, usodo treh bratov, od katerih sta dva zapadla nesreči, tretji pa je po mnogih preizkušnjah dosegel srečo. Besedilo sproti poživljajo Beranekove podobe, ki so jasne in vsrčne okusu mladega kakor odraslega čitatelja. »Dravska roža« po razgibanosti pripovedovanja, po živahnem razpletu dejanja in po dramatični napetosti ne zaostaja za prejšnjimi Tomazičevimi knjigami. Zato se priporoča sama.

* **Družinske doklade.** Pod tem naslovom je izšla knjžica, ki jo je sestavil Maksimilijan Zagar, založila pa Blagajna za družinske doklade, pokrajinska sekcija odbora za družinske doklade v Ljubljani. Potrebni zakonski predpisi so v tej knjižici do kraja pojasnjeni. Vsakdo se lahko pouči, kakšne so določbe o družinskih dokladah, pravice do njih in njihova višina. Vsa snov je pregledno obdelana. Priporočamo je vsem zavarovancem, delavcem in nameščencem. Prejmejo jo lahko brezplačno pri zavodih za socialno zavarovanje.

Menavaden doživljaj

Rihard Voss

Poleg velikega romana »Divjina cvete« pričujemo danes objavljati še eno tekočo povest, ki bo gotovo zbudila enako pozornost med čitatelji in čitateljicami »Domovine«. Napisal jo je znameniti nemški pisatelj Rihard Voss. (1851—1918), ki je preživel večino svojih zrelih let v Frascatiju nedaleč od Rima. Spisal je vrsto žaloiger, romanov in povesti, od katerih je pričujoča med najlepšimi. Rihard Voss je bil pisatelj strastnega temperamenta in živahne domišljije. Vse njegove pisateljske odlike so strnjene v tej povesti. Priporočamo, da nanjo opozorite prijatelje in znance.

I

Mladenič sem bil in prebival sem v Rimu, se ogibal družbe bolj ko kdaj koli prej ter se po svoje zabaval. Sam sem križaril po mestu in po Campagni: hodil peš ali pa se vozil v kočijci, v katero je bil vprežen isker konjiček, ki sem ga sam vodil.

To je bil še Rim pod Pijem devetim; povsem drugačen od sodobnega Rima. Italijanska prestolnica, kakršno sta Goethe in Ferdinand Gregorovius prvič uzrila, ni bila še v ničemer modernizirana. Vse je spominjalo na častitljivo starino. Sv. oče se je vozil z veličastnim spremstvom iz Kvirinala v Vatikan, in po rimskih ulicah je brzela kardinalska kočija. Vrstile so se procesije, vse je širilo vonj cerkve, a srednjeveški misticismem se je jasno odražal na krasnem trgu, kjer se dviga kip brezmadežne device.

Nepopisen prizor je papeževo bogoslužje, ki sem mu prisostvoval v cerkvi sv. Petra. V sikstinski kapeli sem poslušal petje ter občutil ves čar misterija. In potem kakšno nasprotje! Na vsem svetu ni takega kakor v Rimu: v cerkvi sv. Petra Michelangelova Pietà, v vatikanskem Belvederu Apolon, v Santa Maria del Popolo freske Pinturicchia, a na Kapitolu Venera; katakombe prvih kršćanov in rotunda Panteona!

Zaradi velike utrujenosti, ki se je v cerkvi polastila telesa in duše, sem iskal oddiha na Forumu in Palatinu, ruševinah Koloseja in Karakalovih kopeli, ki so tvorile tedaj še lepo pustnjo, v katere grmih so gnezdirale palombe. Iz teme krščanskih legend mi je pobegnila duša v sončno luč antike; duša, v kateri je še odmeval smrtni hrup legij Kristusovih naslednikov, ki so umrli za vero. Prisluškoval sem spevu Bakhovih sveče-

nikov in vriskanju Rimljanov ter Kviritov, ki jih je opajalo uživanje.

Tako menjajoča se čustva sem dojemal, ko se mi je dogodilo to, kar mislim povedati — dobro me morate razumeti — samo povedati, a ne obrazložiti.

II

Neke nedelje sem odjahal v Frascati, že zgodaj zjutraj je bilo soparno; ko pa sem počival v Tuskulo na razvalinah, sem opazil, kako je divjal južni veter iznad morja temnosive oblaka.

Ničesar tako težko ne prenašam kakor južni veter »široko«. Dih pustinje, katere žarečo soparo je čutili do vrhov Alp, me ubija, mi povzroča mrzlico in bolezen. Komaj se je pojavil na nebu — sem ga že občutil. Udje so mi postali težki, bolela me je glava in dan je bil pokvarjen.

Ker nisem vedel nič boljšega, sem legel v borno senco bezga, medtem ko je konj mulil nizko travo pod sveto praprotnjo. Kmalu je začel zavijati južni veter, vzbujajoč vtis, da se oglašajo duhovi. Vzdihoval je, ječal in klcal na pomoč. Z zamolklim glasom je pripovedoval o zasutih karavanah, ki jih je zajela smrt zaradi samuma pod rdečim peskom afriške puščave. Mrk sem slednjič vstal, da bi osedlal konja. To opravilo mi ni nikdar delalo težav, toda danes je bil vranec muhast, kakor da bi ga obsedel zli duh južnega vetra; ulovil sem ga namreč šele z muko in prevaro. Po slabi paši je postal tako trmoglav, da sem ga komaj obvladal. Moje nerazpoloženje se je stopnjevalo.

Sklenil sem, da se vrnem preko Marina, kjer sem hotel vranca nakrmiliti. Ker pa se mi ob prihodu zaradi čedalje močnejšega južnega vetra domovina krasne Vittorije Colonne ni zdela baš vabljivo zatočišče, sem odjahal preko sirne uvale po slabi poti senčnatih oljk prav do nove Apijske ceste.

Ustavil sem se pri krčmi »Mezzavijie«, da bi tu nahanil lačnega konja. Ko sem poskrbel za žival, sem vstopil v mračno, neprijazno izbo, kamor je prodiral vonj po razgretem olju in morskih ribah. Naročil sem vina in jajc ter šel kljub besnemu viharju sest pred krčmo na obronek Apijske ceste.

Pred menoj se je razprostirala pustinja. Po zapuščenih stehi se je vlekel dušljiv dih vetra, da je bila videti okolica še bolj žalostna. Vsepovsod razvaline, edini znak človeške kulture. Na cesti so ležali prevrnjeni spomeniki, nedaleč sta se bohotila Campagna in Albansko gorovje, zasrto s temnosivimi oblaki.

Mračilo se je že. Nebo je bilo povsem sivo, a svetlo južno sonce je navidezno potemnelo. Siva temina je legla na zemljo in v tuljenju vetra je bilo vse podobno prikaznim. Pot nazaj bo neugodna, saj zaradi konja najbrže ne bom šel pred nočjo. Takega potovanja sem bil vajen; zato se nisem bal razbojnikov, marveč sem se počutil kakor tisti, ki je oborožen. Hujši so bili ovčarski psi, ki so me nepričakovano napadli; toliko, da mi ni teh pet velikih »mrcine« raztrgalo obleke. Tena noč je ob zavijanju toplega afriškega vetra ostavljala vtis, da je okolica izumrla. Vendar je zdaj pa zdaj zalajal kak ovčarski pes in pridiral mimo jezdec s črnim, globoko povezanjenim klobukom ter črnim ogrinjalom, ki je vihralo konju nad bokli.

V krčmi sem opazil tri osebe: krčmarja, njegovo ženo in hlapca.

Krčmar je bil starejši mož, oblečen v slabo obleko. Pozornost sta mi pritegnila ostri izraz obraza in čudna drsajoča hoja. Na moj vpljudni pozdrav je nekaj neprijaznega zagodrnjal. Njegov lik je izdajal človeka, ki mi je v tej samoti vlival strah.

Odkod ohromelemu starcu taka žena? Bila je mlada, nežnega, vitkega stasa, mrzličnega, finega obraza z velikimi črnimi očmi, katerih pogled je bil otožen in ugasel. Hodila je okorno, stopicala je lahko kakor starka. Po nošnji se je videlo, da ni odtod, temveč iz Ciocciarine. Rožnata barva jopiča je obledela, krilo pa je bilo ponošeno. Edine tenčica je bila skrbno zvezana, dočim so na čelu razdeljeni črni kodri dajali bledemu obličju izraz Marijine slike.

Iz istega kraja kakor gospodarica je bil očitno tudi hlapec, mlad fant onega tipa, ki ga čisto srečujemo na Sitinski in Spanski cesti. Takoj spočetka mi je prišlo na misel: »Ta mlada človeka se imata rada — morata se ljubiti! Upam, da sta previdna...«

Žena mi je prinesla kuhanih jajc, trdega kruha in vina. Rekel sem ji:

- Nisi odtod?
- Ne.
- Gotovo iz Sore?
- Iz Sore.
- Je krčmar tvoj mož?
- Da.
- Nimata otrok?
- Nimava.

Molk. Naslonila se je na mizo ter se je trdno oprjela. Zdelo se je, da bo odšla, pa je vendar ostala, kakor bi bila preveč trudna, da bi se mogla ganiti. Tresla jo je mrzlica. Rekel sem ji:

- Bolna si!
- Da.
- Ali te že dolgo muči mrzlica?
- Že dolgo.
- Jemlješ kinin?
- Čemu?

6

NORAH DIVJINA CVETE

Se ko sem vse to govoril, sem se dobro zavedal, da govorim zaman. Jako dobro sem vedel, da je za Lindo, ki je bila vedno uboga, zaničevana in preganjana, bogastvo, moč mojega očeta in varstvo, ki ji ga lahko nudi, nepremagljivo privlačno.

Prav zaradi tega sem podvojil svoj napor. »Tudi če ga ljubite, tudi če bi mu pomenili kaj več kakor njegove dosedanje ljubice, ne bi moglo nastati nič dobrega iz tega,« sem jo skušal prepričati. »Oženjen je. Nežka je mlada. Saj menda nočete postati njegova ljubica in nezakonska mati! Nikar mi tega ne štejte v zlo, Linda. Tako sami ste — zdaj potrebujete roko pomočnice.«

»Ne jezim se na vas, rada verjamem, da ste mi prijatelj, Filip. Da, morda imate prav, skušala bom oditi. Kajti ako ostanem, bom slaba... morala ga bom ubogati... toliko moči ima nad menoj...«

Z grozljivo zvedavostjo sem vprašal: »Se vedno, tudi zdaj, ko sem vam povedal... da je surov, mrzek pohotnež...?«

Njene oči so se srečale z mojimi. »Vi, Filip, gotovo še nikoli niste ljubili. Koliko pa ste stari — dvajset? Torej starejši od mene. Pa pravijo, da ženske prej dozoriyo. Ako bi bili že kdaj ljubili, tedaj bi vedeli, da ni važno, kak je človek, katerega ljubimo. Nikake zveze ni med tem, kar človek misli in kar čuti. Ljubi pač, kjer mora ljubiti...«

Linda je govorila te besede čisto počasi in otožno, besede, v katerih je bila zaklenjena njena neizbežna usoda — njena in tudi moja.

Ničesar na svetu nisem bolj želel — niti ozdravitve moje hrome noge ne — kakor da bi bil starejši, da bi bil bogat in mogočen in dovolj izkušen, da bi ji lahko porekel: »Pojdi z menoj... še nočoj... zdajle; varoval te bom!« Dvajset let svojega življenja bi bil dal za to! Ozrl sem se navzdol, na nežno usločeno linijo njenih rdečih ustnic, ki so bile videti ta mah grenko sladke v skrbi in obupu, na črni vozle njenih bujnih las, in bridko sem obžaloval, da sem odvisen

od svojega očeta, da si nisem zaslužil niti enega groša in niti tega ne vem, kako sploh priti do denarja. Gledal sem njeno lepoto pred seboj in videl sem jo, kako je bila zapuščena v tem samotnem kraju, sama s svojim nepolnblaznim očetom, prepuščena na milost in nemilost svojemu »zaščitniku«... Vendar, ako se bo mogla le za trenutek ubraniti »zaščitniku«, tedaj jo bom morda lahko rešil.

»Poslušajte, Linda, ne prenažite se!« sem začel. »Ako zares ljubite mojega očeta, tedaj mi dovolite, da vam povem — dobro ga poznam — da bi mu pomenila lahka osvojitve tudi naglo naveličanost. Odpotoval bom v London in govoril tam z Natanaelom Gorejem, da vam najdemo kako novo pribežališče. Mladi ste, Linda! V novem okolju, med drugimi ljudmi boste gotovo premagali svoje blazno nagnjenje.«

»Nikar ne govorite o tem, kakor da je to kaka bolezen, zoper katero mi morate predpisati lek,« me je opomnila in se nasmehnila. Vstal sem in ji voščil lahko noč...

Med tem se je bilo zmračilo in mrak je vonjal po svežem smu. Počasi sem hodil, v duhu sem si obnavljal pogovor in čutil bolečino, podobno bolečini v boju ranjenega moža. Linda je ljubila mojega očeta! Na ves glas bi kričal v svojem velikem obupu...!

Toliko hitreje sem torej moral nekaj ukreniti in vso pot od Madgesove kolibe pa do majhnih vrat v vrtnem zidu sem koval načrte. Zaprl sem za sabo vrata in stopil na travo, kjer sem laže hodil kakor po kameniti poti. Morda sem napravil kakih dvajset korakov, ko mi je visoka, mračna postava zastavila pot. Takoj nato sem zaaljšal glas svojega očeta: »Kje si bil?«

Od mojega šestega leta dalje je moj oče komaj še kdaj pokazal zanimanje za to, kaj počenjam in kam hodim in tako me je njegovo nenadno vprašanje opomnilo k previdnosti.

»Bil sem na sprehodu. Zakaj me to vprašaš, oče?«

»V Madgesovi hiši si bil, a? Tam pri vrtnih vratih sem prav danes razločil sledove tvojih čevljev.«

»Nu, čemu potem vprašaš, ako veš?« sem odvrnil kar sem mogel mirno. Stopil sem korak naprej, tedaj pa mi je težko položil roko na rame. »Nikar tako naglo, mladič! Kolikokrat si že bil tam?«

»Skoraj vsak dan, odkar sem bil našel tam svojega Quincea.«

»Zakaj hodiš tja?«

— Da se rešiš mrzlice.
 — Ne bom se je rešila.
 Govorila je, kakor bi umirala; toda pri tem so krasne črne oči izdajale nekaj pošastnega. Šele tedaj sem opazil, kako je mlada, pravi otrok.
 — Si zelo mlada?
 — Osemnajst let.
 — Nisi dolgo poročena?
 — Tri leta.
 — Kako, da si se poročila z Rimljanom?
 — Kar tako.
 — Revisa!
 — Slišati je bilo hreščeči glas iz krčme:
 — Hej, Assunta!
 Delala se je, kakor da ne sliši. Čudno neznanu čustvo me je obšlo.
 Žal mi je bilo, da sem jo ogovoril.
 — Mož te kliče.
 — Ha, moj mož!

Kako je to izgovorila z ugaslim pogledom in oslabelem glasom! Opomnil sem jo:

— Moraš iti.
 — Pojdem.
 Vendar je ostala.
 — Tvoj mož te je gotovo srečal v Rimu? Toda zdaj pojdi!
 — Našel me je pred hišo na cesti.
 — Našel te je.
 — Šla sem v Rim zaradi službe. Bila sem bolna in lačna. Zgrudila sem se baš pred hišo in tako me je našel.

— In te je vzel pod streho?
 — Vzel me je. Bolje bi bilo, da bi me pustil poginuti.

In spet jo je klical z glasom, polnim jeze.
 Toda ona se ni niti premaknila.

Med vrati se je pojavil mlad fant ter opazoval nežno, vitko postavo, ki je bila oprta na mizo, opazoval jo je s pogledom, ki ga ne bom nikoli pozabil. Opomnil sem jo:

— Zdaj moraš noter.
 Zdelo se je, da ni slišala.
 — In oženil se je z menoj... Bilo bi bolje, če bi me pustil poginuti.

To ni bila več tožba; bilo je nekaj strašnega: obup.

Fant pristopi in reče pritajeno:
 — Pojdi noter, sicer te bo spet tepel. Če te pa tepe...

Mučila jo je mrzlica. Zastokala je, kakor bi imela krče, in odšla s težkim, negotovim korakom.

Začel sem se razgovarjati s fantom, on pa mi je pokazal hrbet in strmela za ženo. Ponovno sem ga vprašal:

— Si iz istega kraja kakor gospodarica?
 Namesto da bi odgovoril, je zamrmral:
 — Spet jo bo tepel...
 — Ali si tudi iz Sore? Kako si prišel sem?
 — Gotovo jo tepe.

— Poslušaj!
 Ni me poslušal. Prisiščeval je obrnjen, da mu nisem mogel videti obraza.

Iz krčme je prihajal šum.
 Spreletela me je vročina, kakor da sem izpil steklenico genzanskega vina. Skočil sem k mladeniču.

Znova je bilo slišati zamolkli glas udarcev. Nato odrezan krik in —

Opazil sem, kako je z drhtečo roko segel za pas in nekaj izvlekel. Hotel sem ga zadržati, a se mi je iztrgal in planil noter.

Preden sem prišel, je bilo že vse opravljeno.
 Zabodel ga je.

(Nadaljevanje)



Ženski vestnik

Za kuhinjo

Praženi ješprenj s fižolom. Sestavine: 4 dkg mesa, ¼ litra ješprenja, 2 krompirja, nekaj žlic kuhanega fižola. V razgreto maslo daj košček čebule in z vročo vodo oprani ješprenj ter pusti, da se malo oprži. Potem prilij ½ litra gorke vode. Ko se pokuha, počasi dolivaj 1 liter juhe, v kateri se kuha fižol. Pridaj olupljeni, na koščke zrezani krompir, soli ter nazadnje dodaj nekaj žlic kuhanega fižola. Ko je ješprenj kuhan, ga stresi v skledo ter zabeli še malo z maslom. Dober je s kislim zeljem ali repo.

Za paradižnikovo rižoto potrebujem 4 dkg masla, 1 sesekljano čebulo, 40 kdg riža, 2 žlici olja, 6 paradižnikov, 1 strok strtega česna, žlico peteršilja, poper, drobtinice in še 2 dkg masla. Rižoto napravim kakor običajno. Na olju pražim že poprej čebulo, česenj in peteršilj ter dodam očiščene, na rezine zrezane paradižnike, popopram in dušim 10 minut. V ognja varno namazano skledo položim plast riža, nato dušene paradižnike in pokrijem s preostalim rižem. Posujem z drobtinicami, pokapam z maslom in postavim za nekaj minut v vročo pečico, da po vrhu lepo zarumeni.

Krompirjev štrukelj potrebuje 20 dkg moke, sol, 5 dkg masti ali masla, 1 jajce in mleko (umetno). Nadev: 30 dkg pretlačenega krompirja, 6 dkg masla, 2 jajci, 15 dkg sladkorja in pol pecilnega praška. Lahko dodaš tudi malce vanilije. Napravi mehko štrukljevo testo iz zapisanih sestavin in mlačnega mleka ter pusti toplo pokrito stati. Medtem pripravi nadev: z maslom dobro pomešaj dva rumenjaka in sladkor, krompir, malo soli, pecilni prašek in sneg dveh beljakov. Seveda, rozine bi še poboljšale štrukelj. Testo na prtju tenko razvleči, namaži z nadevom, rahlo zalij ter peči na

pomaščenem pekaču. Preden daš na mizo, potresi, če moreš, s sladkorjem, pomešanim z zmletimi orehi ali lešniki.

Drobni nasveti

Mastne madeže odpraviš iz papirja, ako položiš pod madež pivnik, isto tako tudi dober pivnik na madež ter potegneš z gorkim likalnikom preko njega.

Duh po barvi odstranimo iz sobe, če postavimo vanj večjo posodo z vodo, v katero denemo razrezane čebule.

Madeže od sveče pokapaj s špiritom ali kolinsko vodo, nakar izginejo. Ali položi pivnik nanj in drži vroče železo čezenj. Zadostujejo vroče škarje za lase.

Madeže od vode na popleskanih predmetih odstraniš, ako jih pomažeš s petrolejem, ki ga pustiš nekoliko minut na madežu. Nato še odrgni z volneno krpo.

Madeže po barvi odstrani terpentini. Ne smemo pa čakati predolgo, ker so v barvi lahko tudi razkrojilne snovi.

Naš vrt v oktobru

Oktobra meseca dokončavamo, kar smo zamudili v septembru. Ob lepem vremenu še tu in tam kaj posadimo ali presadimo, okoplujemo, plejemo. V drugi polovici se pa pripravljamo za spravljavanje zelenjadi za zimo. Temeljito posnažimo in prezračimo klet, uredimo tople grede, pripravimo odede za zakope in druga prezimovališča. Vsako izpraznjeno gredo ob lepem vremenu pognojimo in globoko prekopljemo. Ne pozabimo na gnojenje z apnom. V prah razpadlo živo apno je v te namene najboljšje gnojilo. Potrosimo ga na prekopano zemljo 20 kg na 100 m² (ar) ter ga plitvo podkopljemo. Vse to pa v suhem, lepem vremenu.

Pripravimo primerno posodo in posadimo vanjo nekaj peteršilja in v sredi zeleno. Posodo bomo imeli čez zimo na toplem, da bo vedno pri rokah najpotrebnejše zelenje.

Visokodebelne rože odvežimo in šele proti koncu meseca jih pripognimo k tlom, pokriti jih pa ta mesec še ni treba. Pač pa pripravimo odede (gnoj, listje, smrekove veje in drugo). Iz zemlje vzemimo gomolje od dalj, ako je vrhovino pomorila prva huda slana. Prav tako spravimo iz zemlje čebule gladifol in korenike kan. Spraznimo cvetlične gredice, od slane poparjeno rastlinje vrzimo na kompost, zemljo pa pognojimo in prekopljemo ter pustimo čez zimo v grudah, da jo predela zmrzal. Sredi meseca naredimo potaknjence od rož mnogocvetnic in vzpenjavk. Sedaj morajo z vrta vse količkej občutljive rastline. Poberimo zadnja semena, pokosimo še enkrat prav na kratko vrtno trato, spravimo zadnje sadje in osmažimo še enkrat vrtna pota in ves vrt. Ponekod sadijo ta mesec tudi rani krompir, namesto spomladi.

»Kratkočasim se s starim Seabrookom,« sem odgovoril še vedno na preži. »Tudi nocoj sem bil pri njem, med tem ko si bil ti z Lindo na sprehodu.«

»Tako, tako! Nu, v bodoče se izogiblji tiste hiše, prosim, si slišal! Kajpada ne nasprotujem, ako se kratkočasíš s starim Seabrookom, ko nimaš drugega dela pa se moraš zabavati z blaznim čarovnikom. Iz drugih razlogov pa ne želim, da postopaš tam okoli, razumeš?«

»Da, razumel sem, oče,« sem odvrnil. »Sicer pa sem te jutri nameraval prositi za denar, da bom lahko šel v London.«

»Kaj pa nameravaš početi v Londonu? Morda misliš plesati na javnih plesih? In zakaj naj bi ti dajal denarja?«

»Tako me boš najlaže odvrnil od Madgesove hiše,« sem odvrnil. »Dokaj mučno bi mi bilo, ako bi me Seabrookovi nekega dne vprašali, kdo je prav za prav madame Louise... in nekega dne utegne Nežka pogrešiti svoje bisere, moj pogled pa bi ji lahko izdal, da vem, kje so zdaj ti biseri.«

»Ne poznam nesramnejšega paglavca od tebe,« je zasikal moj oče. »Le nikar ne misli, da me boš lahko izsiljeval. Da ti bom denar, ker mi bo drago, da te ne bom več videl. Hroma noga, prijateljstvo z vaškimi neotesanci, predrzen jezik in približno toliko pojma o plemenitaškem obnašanju, kolikor ga ima potepuh na cesti... to si ti!«

»Potem mi daj možnost, da te osvobodim svoje navzočnosti. Čudno se mi zdi, da že zdavnaj nisi sam predlagal kaj takega.«

Brez besede mi je dal naslednje jutro mošnjčič iz svinjskega usnja, poln zlatnikov. Zamrmral sem »Hvala, oče!« ko sem vzel denar, mislil pa sem si: »Haha, ako bi vaša milost vedela, za kaj bom porabil ta denar, bi ga brž vzel nazaj.«

Ponoči sem si pripravil prtljago. Osedlan je bil konj, ki naj bi me ponesel do pošne kočije v Colchestru. Eden izmed hlapcev je dobil ukaz, naj me spremi, da bo privedel nazaj konja, katerega sem jahal. Pred odhodom sem šel s Quinceom v bližnji gozd in sem ga težkega srca ustrelil, ko je sledil zajca, kajti nisem maral puščati zvestega prijatelja pri ljudeh, kjer bi gotovo dobil več brc kakor dobrih besed. Nato sem se poslovil od Nežke in madame Louise, bratu Karlu sem obljubil, da mu bom prinesel iz Londona lutkovno gledališče — rad bi to storil, ako bi se še kdaj nameraval vrniti, zajahal sem konja in v hlapčevem spremstvu krenil na pot. V Marshalsei sem

ga poslal v krčmo in mu naročil, naj me tam počaka. »Dolgo me bo moral čakati,« sem pomislil, ko sem kmalu nato jahal proti gozdnih hišici, vodeč s seboj drugega konja.

Vrata so bila odprta in sonce je sijalo v vežo. Potrkal sem na odprta vrata in čez minuto je prišla Linda po stopnicah. V naglici sem ji povedal, zakaj sem prišel. »Prišel sem po vas in po vašega očeta. Še danes morate z menoj v London. Prosim vas, pripravite se! Dva konja imam seboj in dovolj denarja. Gospod Gore nama bo pomagal z nasvetom in dejanjem. Tu ne morete več ostati.«

»Danes ne morem odtod pa čeprav bi tam na gradu sam peklenšček prežal name. Oče je bolan.«

»Tako bolan, da ne bi mogel napraviti te kratke poti do Colchesterja? Ako bi bilo potrebno, bi lahko tam prenočili.«

»Danes je ves razburjen — preje je besnel. Ne bi mu mogla razložiti, zakaj morava odpotovati. Danes mu ničesar ne bi mogla razložiti! Sicer vam pa ni treba prav nič skrbeti. Bom že pokazala vašemu očetu, da nisem nikaka Helena Flowerjeva. Verjemite mi, Filip, da nisem v nevarnosti!«

»Lahko le upam, da se ne varate,« sem zamolklo dejal. »Kakor hitro bom v Londonu, bom takoj obiskal gospoda Goreja. Pisal vam bom. Šel Will Baines vam bo prinesel moje pismo. Mirno mu lahko zaupate, ako bi mi hoteli kaj sporočiti. Vsakič, ko pride pošna kočija iz Colchestra v London, bom vprašal pri 'Zvestem trubadurju', ali je prišlo kako pismo zame.«

»Jako dobri ste z menoj, Filip.« Linda se je polna zaupanja ozrla vame in spet me je obšla bolestna misel, da je zelo mlada, neizkušena in zelo lahkomišeln. Mar nisem igral ta trenutek skoraj iste vloge kakor moj oče? Ona pa mi je zaupala, kakor je bila zaupala mojemu očetu...

»Bodite zeló, zeló previdni, Linda!« sem jo svaril. »Ostajajte kar največ v bližini svojega očeta.«

»To gotovo bom,« je rekla kakor otrok, ki mu daje odrasli dober nasvet. »Hvala vam, Filip.« Najsi mi je zvenelo moje ime iz njenih ust kakor godba, se ji vendarle tudi zdaj še nisem upal reči: »Nikar se mi ne zahvaljuj, ljubica, delam le to, kar mi srce narekuje.«

Znova sem zajahal konja in težila me je misel, kako težko in naporno mi je to, vse drugače kakor mojemu očetu, ki se je sinoči prav na tem mestu tako lahkotno zavijtel v sedlo.

Pjer:

Kleopatra z zelenimi očmi

Pjer je psevdonim mladega slovenskega pisatelja, ki obdeluje svojevrstno snov in je doslej objavil že več uspešnih krajših novel, zdaj pa pripravlja večji roman.

— Ubil se bom! Ubil!

Tako je venomer govoril Matija Šešek, mladi, komaj osemindvajsetletni bančni uradnik.

— Zakaj? — so ga vpraševali prijatelji.

On pa ni nič odgovarjal, le čudno je gledal ko bi ne razumel vprašanja ali ne pojmoval njegovega smisla.

In prijatelji so ga opazovali in čudno jim je bilo, da je tako mlad že težko bolan.

Matija Šešek ni več hodil v kavarno, ki jo je prej stalno posejal; ni se več družil s prijatelji, hodil je sam, molčeč in skrivnosten, s topim pogledom, uprtim v tla. In če ga je slučajno zajela družba, vesela in živahna, je bil sredi njenega veselja mračen, kakor da je prevaran od ljubljene žene ali ko da se vrača od pogreba svoje tete.

Valerija, nekdanja njegova sošolka, ki se je po gimnaziji posvetila študiju medicine, se je zelo zavzela za svojega prijatelja. Žal ji je bilo človeka, ki je bil nekoč zelo vesel, često duhovit, posebno v šoli, priljubljen pri dekletih, prikupnega obraza in vedenja. In ta sprememba, ki ga je zasukala in iz veselega dečka naredila žalostnega moža, je ganila njo, prikupno dekle, temno in vitko. Ganjeno je bilo njeno dobro, mehko srce.

Zato ga je vabila v kino, gledališče, na ples, le da bi se malo razveselil, razvedril in bi nehali šepetati obupne besede. Iznova se ji je upiral, r-posedel pa, videč, da bo vsak upor pri ženski, kakršna je bila Valerija, brezuspešen, se je vdal.

Kakor prava sestra, še več, žena, je skrbela zanj, mu skušala odganjati mračne misli in preganjati zamišljenost. Hotela je spet v njem zbuditi veselje do življenja, radost in smeh. Zato je povpraševala njegove znanke, kaj ga je moglo potreti, kaj tako užalostiti. In vsi so žalostno majali s glavo in šepetali:

— Zmešalo se mu je.

Toda Valerija tega ni verjela in tudi ni hotela verjeti. Da bi kar tako, na lepem, Matija zblaznel, ne, to ni mogoče! Obrnila se je do zdravnikov in oni so prav tako trdili, da ni nekaj v redu z njegovo duševnostjo in bi bilo dobro, da ga pregleda psihiater. Vprašanje pa je bilo, kako pripraviti Matijo do tega, da bi šel k zdravniku. To bi ga še bolj potrla in bi mu docela zagrenilo življenje.

In ko je tako razmišljala, se je spomnila še nečesa. Presunilo jo je in zaskrbelo:

Morda pa je poneveril bančni denar?

Tedaj se je ustrašila.

Vsi njegovi znanci in prijatelji pa niso mogli potrditi teh misli, kajti Matija ni nikdar razsi-

paval z denarjem in je živel skromno.

Po tej zadnji misli, ki jo je Valerija odvrnila, je bil njen prijatelj še bolj skrivnosten in njegovo mrmranje naravnost strašno.

— Ubil se bom, — je mrmral, — ubil se bom!

* * *

Prav lahko je deževalo. Pršilo je in je bilo hladno. Šumelo je po listju, zamolklo, skoraj neslišno. Trava je bila mokra, zrak mrzel, nebo pa, ki je videlo tu pa tam med gostim vejevjem orjakov, je bilo sivo in dolgočasno. A še zjutraj je bilo sonce vroče in nebo jasno. Nenadno pa, okoli poldneva, se je potemnilo obzorje, zagrmelo je v daljavi in nato se je kmalu prekrilo vse nebo, da je dan ugasnil in sonce in vendar še ni bila noč in ne sončni mrk...

Matija Šešek je brodil po gozdu, se spotikal ob močne, izstopajoče korenine, hodil po temno zelenem mahu in mehki travi s pogledom uprtim v tla. Valerije ni bilo z njim in bil je sam.

In ko se je skrtil pod košatim drevesom, mu je bilo hladno in neprijetno. Gledal je na sivo, debelo deblo gozdnega orjaka po katerem so bežale rjave, majhne mravljice. Tik ob razpoki so izginjale in se pogrezale v njeno globino. Dva vrabca, ki sta skrita čepela pod listjem vej, sta se splašila in zletela, ko jih je Matija opazil. Zletela sta na dež in se vsedla na sosednje drevo. Debele kaplje so drsele z listja in padale na obraz moža, ki je bil zamišljen. In tedaj ga je še bolj zazelbo in zdelo se mu je, da vse živo beži pred njim in se ga izogiba. Tudi listje, ki se je utrgalo po močnem sunku vetra, je sfrfotalo vstran, proč od njega in padlo pod počasno, dolgo litje dežja.

In tedaj ga je močno zbolelo, da so mu solze udrle oči in vse se je pred njim podvojilo, vse, drevesa in debela, mehka trava in vlažen mah. Zakašljal je in zamrmral:

— Ubil se bom! Ne morem več! Torej, nisem prav nič!

In po teh besedah ga je bilo še bolj strah in še bolj je občutil gozdno tišino in strašno samoto.

— Iskal sem, iskal... Pa je bilo vse zaman!... Ni je!

Stisnil je pesti, da so mu kosti pokale na prstih in njihov pok je resno odjeknil po gozdu.

Nenadno pa se je mu je zjasnil obraz in lahen smehljaj je šinil preko ustnic.

— Da! — je vzkliknil, — še enkrat bom pokušil! In tedaj...

In tedaj je dež ponehal kakor bi ugasnil in po listju ni več šumelo...

Matija Šešek je stopil izpod drevesa in se je

spustil po mokri travi in blatni stezi, ki je držala navzdol...

In ko je prišel domov, je bil truden in zbit, Glava ga je bolela in lahka omotica je bredla po možganih, da je prevračala in trgala misli. V želodcu ga je zbadalo, v kolenih frgalo.

Odpri je vrata. V sobi je bilo zatohlo, je smrdelo po plesnobi, oljnatih barvah in spiritu. Vse del se je na stol in lahka dremavica mu je zazbala dušo, da je zaspal. In vendar je še videl vse pred seboj, sobo in slike in barve...

Na steni je visela njegova nedokončana slika neke žene. Kleopatra jo je nazval. Bila je čudovito lepega obraza, nežnega smehljaja in čudno zelenih oči, ki so bile mrtve in strašne.

In nenadno se mu je zazdelo, ko je sedel na stolu, kakor bi spal, da ga gleda Kleopatra in se mu zlobno smeje. Zelene oči se ji skrivnostno iskrijo in...

— Toda, kaj je to?! Ali je možno? Ne! — je vzkliknil Matija.

In čul je glas, ki se mu je zdel znan, a vendar ni mogel uganiti, kdo bi to bil.

— Matija, kaj me tako gledaš?

Kleopatra se mu smeje, oči so tako žive in jasne, da ji dajejo svežost in je še lepša. Take oči je želel naslikati Matija. In če bi se mu to posrečilo prej, bi nikdar ne mislil na smrt in bi veroval v svojo moč.

— Da, take, take, — je šepetal in pot mu je obliž čelo, da je bilo mastno in mokro. In tedaj...

— Groza! Bliža se mi, vstaja! — je kriknil.

Stresel se je in začutil, kako mu ledenijo roke, polagoma, počasi. Skušal se je dvigniti s stola, a se ni mogel. Hlad se mu je razlival po vsem životu, da je trepetala duša in drhtelo srce. Mračilo se mu je pred očmi...

In žena se mu je venomer bližala.

Ko se mu je pričelo hladiti telo, ko se mu je duša trgala iz života, je začutil v roki nekaj še bolj mrzlega kakor je bila, in še bolj trdega. Zgrabil je... Roka se mu je tresla, nenadno je tema zagrnila sobo kakor bi se vrgla nanjo ogromna senca, tako da ni ničesar več videl, le dvoje svetlečih se zelenih oči Kleopatre... In že je čutil njen vroči dih, ki se mu je vsedel na obraz in ga žgal. Senca pa se je vedno bolj zgoščevala, da je bila v sobi samo tema — in dvoje žarečih, zelenih oči.

Tedaj je močno stisnil ono, kar je držal v roki, in za trenutek je zavladovala tišina, zavladovala, kakor bi pričakovala nekaj strašnega...

Nato pa je močno počilo, zagrmelo po sobi in zasrdelo. In senca, kakor bi se splašila, je izginila in tema se je razpršila in ugasnilo je dvoje zelenih oči...

Matija se je komaj vzdržal, da ni padel s stola. Vse se je zavrtelo pred njim.

A ko je odpri oči in je v sobo udarila močna, dnevna svetloba, je tako kriknil, da je zadonelo po

»Ostanite zdravi!« sem ji zaklical. In sledeč nenadnemu navdihu sem naglo dodal: »Linda, vrnite mu bisere!«

V tistem trenutku sem zaslišal šum. V zgornjem oknu hišice se je prikazalo spačeno obličje Josiaha Seabrooka. »Dragoceni biseri,« so mrmrale njegove blede ustnice, »in vse skupaj vržemo svinjam, predrznež, ki je nespodoben in blazen, kakor nas učil Sveto pismo!«

»Že spet si vstal, oče,« mu je ljubeče očitala Linda. Naglo mi je še enkrat pokimala, nato pa izginila v hišo. Jahal sem nazaj v vaško krčmo in sem pravkar poklical hlapca skozi odprto okno, ko je prišel mimo Eli Makers, ki je nesel lemež v kovačnico. Namignil sem mu, naj pride bliže.

»Eli, v London odrinem,« sem mu rekel. »Tam poiščem gospoda Goreja, o katerem sem ti pred kratkim govoril. Hočeš, da poizvem kaj natančnejšega o novi naselbini v Ameriki?«

»Res, močno bi ti bil hvaležen, fant. Tudi Steggles in še nekateri iz vasi bi se ti lepo zahvalili. To je pač gotovo, da tu nikamor ne pridemo. Vsaj tako dolgo ne, dokler ti ne prevzameš posestva, Filip. To bo pa lahko še jako dolgo.«

»Res je, Eli. Videl bom, kaj lahko storim.«

No in tako sem prišel v Colchester in naprej v London. Ko sem bil tam, sem takoj pohitel k »Ukradenemu runu« na obisk. Izkazalo se je, da je Gorejeva hiša mogočno poslopje v bližini Temze.

Natanael Gore me je pozdravil z veliko pristrčnostjo, iskrenim začudenjem in vljudnim očitkom, zakaj mu nisem ničesar sporočil o svojem obisku.

»Bilo bi mi v veliko zadovoljstvo, če bi vam lahko razkazal London. Zlasti bi vas srčno rad spremljal, ko boste šli prvič v gledališče. Toda nocoj se odpeljem v Bristol, kjer imam neodložljive opravke. Pa še to, da bom na žalost moral začasno prepustiti hišo svojemu bratranču. Dobričina se je na lepem odločil, da pride s svojimi šestimi dekletimi v London, ko se je dolga leta zamen trudil, da bi jih pomagal tam, kjer živi. Upa, da bodo tu laže dobile moze... Ne upam si ga prositi, da bi vas sprejel pod streho — šest deklet s služinčadjo potrebuje mnogo sob. In tudi če bi to storil, se bojim, da bi vas kot mladega kandidata za možitev raztrgale na šest delov.«

»Prosim vas, gospod Gore, nikoli se nisem mislil okoriščati z vašo

gostoljubnostjo,« sem ga prepričeval. »Prav lahko si bom našel kako stanovanje.«

»Gotovo, gotovo. A pred mojim odhodom bova skupaj večerjala. Mnogo mi boste morali pripovedovati.«

»Večerjala sva v neki gostilni na Fleet Streetu, kjer se lahko človek mirno porazgovori. In tam sem pri odlični telečji obari, v katere rjavi omaki so plavali okusni svaljčki, pripovedoval gospodu Goreju o Lindi in svojem očetju. Zdej mu nisem ničesar zamolčal o značaju mojega očeta, kajti odkar sem bil prvič zagledal Lindo, sem obžaloval, da nisem gospodu Goreju takoj povedal resnice.«

»Gorje, gorje!« je vzklikal, majaje z glavo, ko sem končal pripovedovanje. »Kako nadležni so vendar taki možki, ki se ne marajo postarati. Misliš bi, da ima vaš oče te reči že zdavna za seboj. Saj mu je bilo najmanj trideset let, ko sem ga bil spoznal in tega je že... čakajte, da se spomnim — polnih pet in dvajset let. Linda Seabrookova pa je še na pol otrok. Neverjetno! Strašno! Nu, pravočasno ste me posvarili — gotovo ni to prav nič lahka naloga za sina — in stari Seabrook ni nikak butec, kadar je pri zdravi pameti. Mislim, da vam ni treba preveč skrbeti, Filip, vendar homo na vsak način poskrbeli, da prideta Seabrookova drugam. Poslušajte! Moram v Bristol; trenutno ne morem ničesar ukreniti. Ako pojde vse po sreči, sem v štirinajstih dneh nazaj. Ako pa bi se moja vrnitev zavlekla, vas bom obvestil. Vedeti morate, da sem močno zaposlen. New England Company mi je odkazala zemljišča v Ameriki in mislim jih prevzeti prihodnje leto. Trenutno iščem primerne zakupce za to zemljo. Dva možka v Bristolu bi se hotela поблиže seznaniti z zadevo; zdajle ju bom osebno obiskal. Pišeta se Lomax; vem le, da sta poštena, premožna človeka. In še nekega pastorja imam, ki je bogve zakaj izgubil službo. Tudi z njim moram govoriti. Ljudje radi vidijo, da imajo pri takih odpravah kakega duhovnika s seboj; tako imajo upanje, da bodo vsaj dostojno pokopani. Ne bi verjeli, koliko dajo ljudje na to.«

»Eli Makers, ki sem vam bil pripovedoval o njem, bi se vam prav rad priključil in še neki možki iz Marshalsee, po imenu Jožef Steggles, sem mu povedal. Vedeti morate, gospod Gore, da smo z velikim trudom sestavili prošnjo na parlament glede uvedbe dednega zakupa. Moj oče pa se je le smejal, ko je slišal o tem in je menil, da ni zastoj tako zvesto služil kralju. In res je prišel k nam vladni odpo-

sobi in mu odjeknilo v srcu. Odskočil je in obstal...

Na tleh je ležala Valerija, bleda in nepremična. Iz ust ji je tekla gosta kri.

— O, dragi Matija —, je zasepetala, — če bi vedela, da se baviš s slikarstvom in da je bil tvoj neuspeh kriv vzrok tvojih misli na smrt, bi...

Matija je padel pred njo, zgrabil njeno majhno, belo in nežno roko in zatulil kakor otrok in zarjul kakor blaznež. Obraz mu je bil spačen in strašen, razmršeni lasje pa so mu padali na potno čelo. Oči so bile tako izbuljene, da bi izskočile, če bi jih ne vezale m.šice. Trgal si je srajco, ruval lasje in blazno ječal:

— Valerija! Valerija! Zakaj nisem videl prej tvojih oči!

Valerija je molčala, kri se ji je cedila iz ust. Zelene oči pa so bile odprte in žive. In tedaj jih je zagledal Matija. Skočil je, zgrabil paleta in barve, strgal sliko s stene in ji z enim sunkom dokončal oči. Živo so se ji svetle, skrivnostne, lesketale, kakor bi skrivale v sebi vso tajinstvenost dežele hieroglifskega Egipta, suhih mumij in molčečih sfing.

Kleopatra je žarel obraz in marsikateri slikar bi zavidal Matiji in mnogi ljubitelji in občudovalci slik bi se zaljubili v to krasotico.

Tedaj je odvrnil Matija paleta, da so barve pomazale tla. Vzel je Kleopatro, še enkrat pogledal in jo raztrgal...

Stresel se je zrak, prah se je dvignil po sobi, ko so padali kosi raztrganega platna v peč. Ogenj je vzplapolal in zasmrdelo je po žgani barvi, da se je soba zakadila in se napolnila z gostim, grenkim dimom. In ogenj je bil lep in svetel, včasih rumen in rdeč, včasih zelen in moder.

In ko je Matija trgal svojo Kleopatro, so se mu roke tresle, prsti pa so bili mastni in vlažni od barv. Bled mu je bil obraz in potan. In prav tako blede ustnice so šepetale: — Ubil se bom! Ubil!...

Ogenj je ugasnil. Izginila je Kleopatra z zelenimi očmi. Tedaj je Matija zgrabil zopet ono mrzlo in trdo. In zopet je močno počilo in dim se je vzvalovil v sobi, da je bil še bolj gost in grenak.

Topo je zadonelo in padlo...

*

Sonce se je prikazalo izza oblakov... Bilo je še hladno in vlažno po dvehurnem deževanju. Ulice so bile v lužah, stvorjavih in umazanih. Mokri pločnik se je lesketal in se sušil na soncu.

Srečala sta se dva človeka. Eden je bil suh in aključen, v strganem plašču in bolnega obraza. V roki je nosil dnevnik. Drugi je bil debel in elegantno oblečen, zalitega lica in brezskrbnega pogleda.

— Skrivnostni umor! Samomor!... Umor!... — je kričal raznašalec dnevnikov.

— Sem! — je dejal radovedno debeli mož, najbrže bančan, ravnatelj.

In ko je kupil dnevnik in ga razgrnil, je začuden vzkliznil:

— Matija Sešek?!... Kdo bi bil mislil, da je bil slikar!

slanec, si ogledal vas in nato poročal v London, da je v Marshalsei vse v najlepšem redu, da je to ena najbolj cvetočih vasi v vsej deželi in da je večina ljudi zadovoljna z obstoječim redom. Saj razumete, kaj ne? Moj oče je enostavno povabil k sebi vladnega odposlanca in mu pošepetal svoje nazore — in tako je bila seveda naša prošnja zavrnjena.

»Zares, Filip, tu pri čaši vina začujem bolj spoznavati vašega očeta, kakor sem ga bil spoznal takrat na lastne oči. Žal pa vas moram zdaj zapustiti, mladi prijatelj. V štirinajstih dneh se vrnem. Obiščite me takrat v moji hiši. In dobro izkoristite svoj prvi obisk v Londonu!«

Spremil sem gospoda Goreja do vogala ceste, kjer je stanoval, nato sva se poslovila. Ko je odšel, sem se čutil tako samotnega in zapuščenega, kakor še nikoli v življenju. Poslovni ljudje, ki jih je bilo polno po ulicah, so vsi hiteli k nekemu cilju. Vsi so dobro vedeli, kam gredo in na katerem vogalu morajo zaviti. Ko so se drznili prekorati čisto tik pred konji, so me spravljali v začudenje in mi naganjali strah v kosti. Štirinajst dni naj čakam v tem velikem mestu na Goreja, ne da bi poznal le enega samega človeka! Tudi denarja nisem smel zapravljati, saj bom z njim moral plačevati stanovanje za Lindo in njenega očeta, kakor hitro bosta mogla zapustiti Marshalseo. Zato si tudi nisem najel sobe pri »Zvestem trubadurju«, kjer sem bil pustil svojo prtljago. Najti si moram cenejše stanovanje. Zdajci sem se spomnil borne, a cenene stanovanjske hiše, v kateri je živela Linda s svojim očetom. Prastara cesta, na kateri je stala, se je imenovala Nova ulica: tudi tega sem se zdaj spomnil. Da, to bo zame! Šel sem dalje in dolgo se nisem mogel opogumiti, da bi vprašal koga izmed mimoidočih, kje je Nova ulica. Ti so se mi videli preveč zaposleni; nekateri so preveč čemerno zrl predse, zopet drugi so bili zatopljeni v tako resne pogovore, da se jih nisem upal nadlegovati. Naposled mi je prišel nasproti možak, ki je potiskal pred seboj voziček in se je pravkar ustavil, da bi se oddahnil. Vprašal sem ga, ali mi lahko pokaže pot do Nove ulice. Povedal mi je, pri tem pa je z radovednim pogledom ošinil moje čevlje in obleko.

Ko sem dospel do cilja, sem razumel, zakaj me je možak tako čudno premeril. Bila je to ozka ulica, videti je bilo, kakor da se procelja stikajo nad njo, da bi si šepetala umazane skrivnosti. Po krivenčastih tleh je ležala vsa mogoča nesnaga. Celu hiše so razo-

Zlato v zgodovini in danes

Zlato je bilo že od nekdaj za vse ljudi močno privlačno in vabljivo. Saj že v svetem pismu stare zaveze beremo, kako so Izraelci pustili vero v pravega Boga ter šli moliti zlato tele. Tako nekako je dandanes zopet.

V starem veku je veljal Egipt za tisto deželo, ki je najbolj bogata zlata. V tebenskih grobnicah na primer še dandanes lahko gledamo stare egiptanske slikarje, kako so stari Egipčani v nubijskih rudnikih kopali zlato. Herodot in Plutarh nam pripovedujeta o silnih zlatih zakladih v Babilonu, Ninivah in Persepoli. Zlato teh mest je prihajalo po večini iz Indije, nekaj pa ga je kralj Kambiz kot vojni plen pripeljal iz Egipta. Ko pa je Aleksander Veliki zavzel mesto Persepolis, se je polastil večine tega zlatega zaklada ter ga prenesel v Evropo.

Stari Grki so svoje zlato dobivali iz zlatih rudnikov, ki so jih Feničani izkoriščali v Mali Aziji. Rimljani so dobivali del svojega zlata iz balkanskih dežel, zlasti pa iz Španije. Plinij pri-

Domače zdravilne rastline

25. † NORICA

paškvica ali volčja črešnja, znana tudi pod imenom beladona, je jako strupena rastlina. Zlasti otroci se čisto zastrupe, zauživaje zapeljive, črnim češnjam podobne plode.

Norica je vztrajna, včasih nad 1 m visoka rastlina. Stebla se zlasti proti vrhu razhajajo v rogovile. Jajčasti, prirojeni listi stoje po steblu raztreseno, po vejah pa v dvojicah, in sicer vedno po en večji in manjši list skupaj. Na spodnji strani so listi po žilah dlakavi, zgoraj goli; rob je cel. Kimasti cveti rasto posamezno ali po dva skupaj. Vsak cvet ima dvojno odevalo: peterdelno, zeleno čašo in valjast venec z zvonastim, peterokrpim robom. Venec je rjavožilnat, spodaj zelenkasto rumen, zgoraj vijoličasto rjav. V venčni cevi je pet prašnikov, na dnu cveta pa hruškasta plodnica, ki moli dvokrpo brazdo na dolgem vratu do venčnega roba. Ob času zoritve se čaša poveča in ostaja kot zvezdasta skledica pod jagodo.

Iz strupenih anovl, ki so v vsej rastlini, pripravljajo v tvornicah cenjena zdravila. V ta namen rabijo liste in korenine. Listje nabiramo, kadar rastlina cvete, korenine pa jeseni. Posušeno listje je po vrhnji strani rjavkasto, po spodnji pa sivkasto zeleno. Korenine navadno po dolgem prekobjemo, da se laže in bolje suše.

Norica raste najrajši po sečeh ali redkih, gorskih gozdih. Ne uspeva povsod, toda kjer ji ugaja, se izredno namnoži, da je lahko naberemo velike množine.

Preko leta staro listje izgubl — kakor tudi korenine — svojo zdravilno vrednost.

poveduje, da je zlasti bogata dežela zlata Asturija na španskem polotoku.

V Evropi so v glavnem dobivali zlato na Češkem, na Sedmograškem, Solnograškem in na Koroskem. Poleg zlata rude pa so ljudje vsekdar lovili zlato tudi v rečnem pesku nekaterih rek.

Ko so Španci prišli v Ameriko, so v Mehiku in Peruju našli velikanske množine obdelanega zlata. Vendar se Špancem takrat nikakor ni posrečilo, da bi bili odkrili skrivnost, kjer so Indijanci tisto zlato kopali. Nekateri močno pohlepni Španci so Indijance na vse načine skušali z mukami prisiliti, da bi jim izdali svojo skrivnost, vendar vse skupaj ni nič pomagalo, Indijanci so molčali ko grob.

V 16. in 17. stoletju so Holandci mnogo zlata dobivali iz vzhoda, zlasti z Japonskega. Precej zlata pa jim je dajala tudi Brazilija. V 18. stoletju pa so Rusi odkrili velike zlate žile v gorovju Altaj ter na vzhodnem delu Urala. Pozneje pa so našli še bogate zlate žile v vzhodni Sibiriji.

Vendar pa so največje zlate rudnike našli šele sredi prejšnjega stoletja. Leta 1848. so našli mnogo zlata v Kaliforniji, kmalu nato pa tudi v Nevadi in Koloradu v severni Ameriki. Leta 1851. so našli zlato tudi v Avstraliji. V Transvaalu v južni Afriki so leta 1882. našli nenavadno bogata zlata najdišča in je od leta 1897. južna Afrika sploh največji dobavitelj za zlato. Leta 1896/7 se začelja tudi zgodovina zlatih najdb na Aljaski.

Zlato je doma več ali manj skoraj povsod po svetu, vendar ne povsod v enaki meri. Skoraj nikjer pa ne najdemo čistega zlata, marveč je zlato vedno nekoliko pomešano bodisi s srebrom, bodisi z bakrom, železom ali platino. Čisto zlato se da staliti šele pri 1035 stopinjah. Sicer pa je sila mehko in voljno, da ga lahko razpotegneš v najtanjše nitke. Listič zlata ni treba da bi bil debelejši ko 0.00014 mm. Čisto zlato pa je premeško. Zato ga navadno spoje s srebrom ali bakrom.

Misli

Blagor mu, ki ljubi samo, kar sme, in sovraži le to, kar mora sovražiti.

Človek mora star postati, da spozna, kako kratko je življenje.

Če je glava bolna, si zaman zavezujemo nogo.

Ura bolesti je daljša ko dan veselja.

Sovraštvo je pristransko, ljubezen pa še bolj.

devale umazanijo in propast, ljudje pa, ki so čepeli med vežnimi vrati ali ki so stopali iz vež, so bili podobni človeškim spačkom. Počasi sem šel po ulici, iskajoč hišo, ki bi bila nekoliko manj odurna od drugih. In ko sem naposled mislil, da sem jo našel, sem iskal v sebi tisto srčnost, ki sta jo pač morala imeti nežna in plemenita Linda ter stari Seabrook, modri učenjak, da sta lahko živela v takem kraju. Pa ker sem se odločil za to, bom lahko hranil denar in tako lahko nudil Lindi več udobnosti po njenem prihodu v mesto. Ta misel me je osrečevala in me navdajala s pogumom, da sem potrkal na umazana vrata. Čez nekaj trenutkov se je prikazala neznansko debela ženska in mi odprla vrata. Tudi ona se mi je, kakor njena hiša, zdela nekoliko bolj snažna in čedna od soseščine, dasi je bila razlika neznatna. Dejstvo, da je škilila in da je pretirano sladko govorila, mi je ni prav nič bolj prikupilo. Ker pa mi je že odprla, se nisem več upal oditi. Zdaj me ni več izpustila. Res ima čisto, majhno sobico zgoraj pod streho — da, snažna je, vendar jo bo rada še enkrat pospravila, ako sem posebno zahteven. Vsekakor pa želi, da ji plačam najemnino vnaprej, in sicer vsaj za teden dni. Neizkušnost se mi je morala brati kar z obraza. Naj bi bilo kakor že — plačal sem najemnino za en teden in priznati moram, da ni bila visoka. Tako sem se torej priselil h gope Craske.

Začel sem pisati Lindi; mislil sem, da ji bom vsak dan malo pripisal, saj bo poštna kočija krenila v Colchester šele naslednji ponedeljek. Sporočil sem ji, da sem najel stanovanje v Novi ulici, popisal sem ji znatno obilnost gospe Craske tako šaljivo, kolikor sem le mogel, ter ji obljubil, da bo po svojem prihodu stanovala v prijetnejšem kraju. Znova sem jo rotil, naj bo previdna in naj pride v London kakor hitro bo lahko šel njen oče na pot.

Ves teden sem pisal pismo, vsak dan nekaj. Pripovedoval sem ji o gledaliških igrar, ki sem si jih bil ogledal s stojišča, o knjigah, ki sem jih prebral stoje v knjigarnah, z izgovorom, da jih bom kupil in o izrednih in večinoma zares slabih obedah, ki sem si jih naročil v ceninih gostiščih. Prvič v življenju sem spoznal dobro stran lastnega doma, ki sem ga bil doslej užival, ne da bi bil razmišljal o tem. Celu dobre hrane v hiši mojega očeta sem se spominjal z otožnostjo. Žilavo meso, ki sem ga zdaj dobival in močnati krompir, ki sem ga požiral, da sem si vsaj za silo potešil lakoto, bi potovala v naši domači kuhinji v svinjsko korito...

(Nadaljevanje)

× **Draga levja srca.** Južne Afrike se vojna do- slej še ni mnogo dotaknila, vendar pa so se tam končali lovi na leve. Prepovedali so jih. To po- menl izgubo znatnih dohodkov cele vrste pod- jetnih ljudi iz Kapskega mesta, ki so za bogate tujce, zlasti Američane, prirejali takšne love in pri tem bogato zaslužili. Edini, ki ima od pre- povedi za sedaj še dobiček, je konservator lev- jih src. To je mož, ki je od pomočnikov lovcev na leve že leta kupoval levja srca in jih potem konserviral v spiritu. Špekuliral je povsem pravi- lno s hrepenenjem bogatih lovcev po lovskih trofejah. Poleg levje kože so odnašali Američani domov tudi levja srca, ki so potem — konser- virana v kozarcih — oznanjala slavo neustraš- nih Nimrodov. V primerih, kjer se je mudilo, pa je seveda lahko tudi starejša srčna »konserva« rabila kot nadomestilo za srce obvladanega vla- darja živali. Zato so konservirana levja srca podjetnega moža iz Kapskega mesta zrasla v svoji ceni že na trikratno višino.

× **Svarilne jetniške stene.** Eno najmodernejših kaznilnic na svetu imajo v Marseju. Kakor vsa druga jetniška poslopja na svetu je tudi ono v Marseju obzidano z visokim zidom. Toda prav ta zid je menda edinstven na svetu. Ni namreč navaden zid, gol in mračen, nepremag- ljiv jetniški paznik, temveč je umetniško okra- šen. Na zunanji strani so na jetniškem zidu ve- liki učinkoviti reliefi, ki simbolično prikazujejo vse zločine, zaradi katerih se morajo jetniki po- koriti v kaznilnici. To so torej prave svarilne jetniške stene, s katerimi je menda hotela upra- va kaznilnice vplivati na kaznence same. Še bolj pa na ljudi, ki hodijo mimo kaznilnice, da bi čim večkrat v življenju pomislili na posledice zločina. Tako vidimo na enem reliefu moža strašno spačenega obraza, držkega v desni bo- dalo. Malo dalje vidimo žensko, ki željnih pog- ledov stiska k sebi ročno blagajno. Še dalje je prikazana na reliefu izredno lepa ženska, toda njeni pogledi so sovražni in naduti. Ženka stoji pred ogledalom in na obrazu se ji naznača kakor ponosna je na svojo lepoto. Tako so prikazane vse strasti, ki zapeljejo človeka v zločin. Ljudje, ki hodijo dan za dnem mimo jetniških sten, se seveda ustavljajo pred njimi in ogledujejo re- liefe. Gotovo ima to svoji vzgojni pomen.

SMEŠNICE



DIVJAŠKA

»Povej mi, poglavar,« je rekel misijonar, »kje je moj prednik?«
 »Ta je v notranji deželi, je zamorec prekrizal roke na trebuhu in se pogladil po njem.«

IZ ŽIVALSKEGA VRTA

Argentinec je obiskal v Evropi živalski vrt, spremljal ga je paznik.
 Argentinec: »Kako se imenuje ta žival?«
 Paznik: »Čebra.«
 Argentinec: »O, gospod, te imajo pa zelo ozke proge. Naše v Argentini imajo pol metra široke.«
 Ko sta prišla do druge kletke, je vprašal tujec:
 »In kaj je to?«
 »To so kamele.«
 »Kaj, same, eno grbo imajo? Naše imajo najmanj tri grbe.«
 Pred kletko slona pa pravi paznik:
 »Prosim, gospod, to so pa naše bolhe!«

DARILO

»Kaj boš dal svoji ženi za god?«
 »Zračno blazino ji bom napolnil.«

OLAJŠANO

»Milka, čudim se ti, da si se poročila z možem z leseno nogo.«
 »Čistim mu samo en čevlji!«

SPIRITIZEM

Vdova Lotričeva kliče duhove.
 »Ali si ti, Matevž?«
 »Da, jaz sem.«
 »Ali si srečnejši, kakor si bil na zemlji?«
 »Dale.«
 »Povej mi, kje si?«
 »Na dnu pekla!«

SANJE

»Ljub možiček, nocoj si strahovito smrčal.«
 »Ne, draga ženka, sanjalo se mi je o hudem psu in ti si slišala njegovo renčanje.«

KAM DENAR?

Zakonski mož: »Ne razumem, kam le daš toliko denarja. Ne piješ, ne kadiš, ne kvartaš in ženska si sama...«

NAD BOGOM

»Gospod župnik, moja žena je nad Bogom.«
 »No, no!«
 »Bog vse vidi in vse ve, moja žena pa še vse bolje in še več!«

KAKOR BLISK

Ko sem kupil avto pri vas, ste rekli, da vozil ko blisk. Pripeljal sem ga nazaj, ker zanaša na desno in levo.«
 »Pravilno, vsi bliski gredo cik-cak.«

Tudi sodišče se smehlja

— Obtoženka, priznate tatvino?
 — Ne!
 — Ampak popis se z vami vendar tako zelo ujema: mlada, vitka, lep obraz...
 — Moj Bog, potem sem pa vendarle bila jaz, gospod sodnik.

Zadovoljstvo

Janez: Zadovoljstvo je boljše ko denar.
 Jaka: Zakaj?
 Janez: Ker zanj nihče ne prosi, da bi mu ga posodil.

V spalnem vozu

Sprevodnik: Ako kontrola ugotovi, da dama, s katero ste najeli spalni kupe ni vaša žena, bo- ste plačali 100 lir.
 Potnik: Da, ako ne bi bila moja žena, bi rad plačal tudi 200 lir!

Stari bohinjki dovtip

Običajno je, da si krajanji in mejaši radi na- gajajo. Tudi Bohinjci in Tolminci na oni strani so si ponagajali, vkljub temu, da so se radi ime- li. Bohinjčan je najbolj razdražil Tolminca, če mu je rekel: »Če Tminca v košu neseš čez Bačo, še škodo napravi!«

Dobra prijateljica

— Veš, Vera, tvoja obleka mi od leta do leta bolj ugaja...

Križanka št. 32

Besede pomenijo:

Vodoravno: 1. vrste prometnih nesreč (tujka), 9. najmanjši sestavni del organizma, 15. sredi lo- pe, 17. domača žival, 18. predbacivanje, 20. majh- na povestica (tujka), 22. urad, ki vodi nadzorstvo nad zemljišči, 24. vrsta kamna, 26. meščanska ženska toaletna potrebščina, 27. prenašalci sporo- čil, 28. osebni zalamek (množ.), 29. hunska voj- skovodja, 31. krasota, lepota, 32. ime kunčjega plemena, 35. oče, 36. prebster, preživahen, 39. pevski glas, 40. pritok Save, 41. vrsta teka, 42. njej, 43. kratica za gospod v tujem jeziku, 45. ri- ževo žganje, 47. pritrjen, 50. medmet, 51. star, 53. najmogočnejše bitje, 54. slovenski sportski klub, 58. gosposke zabave, 60. poveljnik ruskih kozakov 62. obrtnik, 63. sušec se, propadajoč, 65. površinska zemeljska oblika, 66. medmet, 67. poj- dite (latinsko, beseda, je znana iz konca latinske pete maše), 68. prednjeazijska visoka planota, 70. kraj na Notranjskem, 71. ml (t.), 73. vinski kis, 75. čal gledalšča, 78. sorodnik, 79. okrajšano žensko ime, 80. notranji organ človeškega telesa, 83. predlog, 85. pokrajina v Afriki, 87. začetek tlaka, 88. podredni veznik, 89. svetopisemska ose- ba, 92. počitek na stolu, 94. površinska mera, 95. pokrajina v Zadnji Indiji, 96. turška pipa, 97. na- vdihnen, poln.

Navpično: 1. vrste premoga, 2. hrib pri Beogra- du, 3. del očesa (tujka), 4. žensko ime, 5. potre- ben nam je pri krstu in birmi, 6. najbližnji so- rodnik, 7. enota evropske valute, 8. sredi sita, 9. pečna, velik kamen, 10. češka pritrđilnica, 11. neumen, nespameten, 12. v njivi, 13. sadjarjeva potrebščina, 14. geološka doba, 15. glej 73. vodo- ravno, 16. velika vojaška prireditev, 19. cvet, najboljši del družbe (tujka), 21. maliki, oboževani vzori (tujka), 23. parada, velik pregled, 25. vez- nik, 30. teža zavoja, paketa, 31. rejeni ljudje, 33. površina vode, 34. živi bogoljubno (tujka), 36. predlog, 37. staro orožje, 38. drzno, pogumno, 41. naselbina, 44. kriči, se dere kakor zverina, 46. menično poroštvo, 47. skromen, malozahteven, 48. pritok Donave, 49. ulovljene, 52. predlog, 53. vr- sta zrakoplova, 55. japonska mera, 56. ulica v Za- grebu, 57. gorilni in svetilni plin, 59. pristaš cerk- ve, 61. glasbeni izraz, 62. del Vojvodine, 64. sku- pen, nedeljen, 69. nikalnica, 72. svojstvo hrane, ki zelo vpliva na tek, 73. svetlobni odboj, 74. čistilno

1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	14	15	16	
17				18				19		20				21		
22			23				24		25			26				
27			28			29	30				31					
	32		33			34	35			36	37					
38		39				40				41			42			
43	44		45		46				47			48			49	
50			51				52		53			54		55	56	57
58		59			60			61			62					
63				64			65					66			67	
	68					69		70			71	72			73	
74				75	76		77		78				79			
80	81		82				83	84			85	86				87
88							89		90		91		92			93
94			95										97			

sredstvo, 76. vrsta vozila, 77. večja skupina če- bel, 79. Verdijevo opera, 81. gozdno drevo, 82. strastno poželenje, 84. gora nad Poljčanami, 86. reka na Angleškem, 87. krajevni prislov, 90. obli- ka pomožnega glagola, 91. živalski glas, 93. kra- tica za Društvo narodov (narobe).

RESITEV KRIZANKE ŠT. 31

Vodoravno: 1. koza, 4. Ana, 6. Pad, 8. konopeč, 15. oko, 16. sla, 17. jar, 19. namera, 20. čarati, 22. kos, 23. kap, 25. jeza, 26. Iva, 27. Srb, 28. ko- ran, 30. ga, 32. Stefani, 34. zl, 35. Anapa, 37. ml, 38. iti, 39. era, 40. Ivan, 42. ido, 43. kaj, 44. no, 45. utehe, 47. Eros, 49. puh, 50. kra, 51. Američan, 54. nem, 56. pri, 58. edin, 59. davek, 61. do, 62. bik, 63. ilo, 65. ožet, 66. nag, 67. bog, 68. uk,

69. pravo, 71. et, 72. položen, 74. dr., 75. kocen, 77. les, 78. ter 80. Orel, 82. jed, 83. bas, 84. tipati, 86. znojen, 88. Lož, 89. ton, 90. Niš, 91. Bogatin, 92. moj, 93. rop, 94. leha.

Navpično: 1. koča, 2. Oka, 3. zoriti, 4. ali, 5. na, 6. pas, 7. ar, 9. on, 10. maj, 11. omega, 12. peza, 13. era, 14. ca, 16. stafeta, 17. Job, 18. para, 21. ave, 22. kri, 23. ko, 24. pani, 27. snaha, 28. klari- net, 29. nada, 31. klj, 32. sto, 33. are, 34. zveržen, 36. po, 37. mah, 38. inž, 41. noč, 43. Kum, 45. Uri, 46. Erme, 48. sad, 49. pek, 50. Krk, 52. Edo, 53. Nanos, 54. Negotin, 55. rog, 56. pik, 57. slak, 60. val, 61. Don, 62. Bur, 63. Ir, 64. ovoj, 67. Berane, 69. preja, 70. očet, 72. pes, 73. žep, 74. drog, 76. ed, 77. laž, 79. hiša, 80. ono, 81. let, 83. boj, 84. top, 85. tih, 86. zb, 87. ni, 88. lo, 89. to.